

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky fond regionálneho rozvoja

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Rok budovania partnerstva

Projekt Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie a monitorovania EŠIF zavádzaním participatívnych postupov

Správa z implementácie projektu, máj 2018

Úvod

Po roku implementácie sme pripravili zhrnutie projektových aktivít, výstupov a výsledkov projektu.

Správa je rozdelená do troch častí podľa hlavných obsahových aktivít.

Toto je kontextová správa pre účely informovania o aktivitách a výstupoch projektu. Akékoľvek dodatočné informácie a konkrétne výstupy sú dostupné na vyžiadanie.

Participatívna tvorba výziev: Sľubná spolupráca a rozvíjajúce sa partnerstvá

Počas roku implementácie projektu sa nám podarilo rozbehnúť spoluprácu s viacerými riadiacimi a sprostredkovateľskými orgánmi (RO) na príprave dopytových výziev. Okrem toho sme **identifikovali aj ďalšie dôležité témy**, ktoré spolu riešime, napr. **in-kind spolufinancovanie, konflikt záujmov pri participácii, globálne granty, posilnenie úlohy regionálnych informačných poradenských centier pri práci so žiadateľmi, proces hodnotenia a výberu projektov** a pod.

Participatívna tvorba výziev pre mimovládne neziskové organizácie v OP Efektívna verejná správa

Riadiaci orgán OPEVS bol prvým RO, ktorý aktívne pracoval s cieľovou skupinou počas prípravy výziev. Keďže pripravované výzvy, zamerané na tvorbu verejných politík, partnerstiev a podporu participácie, boli cielejšie výlučne na **mimovládne neziskové organizácie (MNO)**, RO oslovil Úrad splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS).

Úrad v spolupráci s expertmi z MNO zorganizoval zisťovanie dopytu medzi mimovládnymi organizáciami. **Formou elektronického prieskumu sme zástupcom organizácií položili jednoduché otázky ohľadne ich projektových zámerov, aktivít a výdavkov. Zistený dopyt tvoril základ pre nastavenie podmienok výziev.**

Následne RO spolupracoval s expertmi tretieho sektora pri tvorbe podmienok výzvy tak, aby nevytvárali nežiaduce administratívne bariéry pre MNO a zodpovedali ich potrebám a spôsobu ich fungovania.

V máji 2017 vyhlásil RO výzvy a následne spolu s ÚSV ROS a regionálnymi informačnými poradenskými centrami zriadenými Centrálnym koordinačným orgánom zorganizovali sériu 10 informačných seminárov pre MNO vo všetkých krajských mestách. Prišlo na ne 450 účastníkov. Okrem pracovníkov RO OPEVS prednášala aj odborníčka z radov MNO s osobnými skúsenosťami v oblasti prípravy a implementácie projektov EŠIF.

Išlo o jeden z prvých procesov prípravy výzvy s participatívnymi prvkami a o prvý príklad nadštandardného úsilia pri informovaní o podmienkach výziev orientovanom na cieľovú skupinu.

Výsledkom bol výrazný dopyt zo strany MNO, kedy už v prvom hodnotiacom kole bola dopytovaná suma vyššia ako pôvodná alokácia na výzvy.

Participatívne nástroje prispeli k lepšiemu nastaveniu výziev v OP Kvalita životného prostredia

OP Kvalita životného prostredia je prvým programom v rámci EŠIF, kde členovia monitorovacieho výboru (zastupujúci občiansku spoločnosť) iniciovali vytvorenie expertnej pracovnej skupiny pre prípravu dopytových výziev.

Výsledkom spolupráce expertov zo všetkých sektorov bol prvý proces zapojenia potenciálnych prijímateľov do tvorby podkladov pre dopytové výzvy.

Ministerstvu na workshopoch, fokusových skupinách a formou dotazníkových prieskumov pomohli lepšie definovať potreby, obmedzenia a nároky na úspešnú implementáciu kvalitných projektov v oblasti ekosystémových adaptačných opatrení v urbanizovanom prostredí, v protipovodňových opatreniach mimo vodných tokov a v informačných a osvetových aktivitách.

Ministerstvo životného prostredia tak aplikovalo nástroje aj pri získavaní podkladov pre tvorbu výzvy, ako aj pre samotnú tvorbu výzvy. Uskutočnili sme zber údajov v teréne vo forme dotazníkového prieskumu, workshopu, či fokusových skupín. A finalizáciu výzvy mala na starosti pracovná skupina pod monitorovacím výborom so zástupcami externých expertov.

Sociálne inovácie a alternatívne formy podnikania v OP Výskum a inovácie

Napriek tomu, že do oblasti sociálnej ekonomiky majú prúdiť európske peniaze z viacerých zdrojov, nie je doteraz vymedzené, čo a ako sa má podporovať. Navyše chýba aj priama skúsenosť s financovaním sociálnych inovácií, či sociálnych podnikov.

Ministerstvo hospodárstva (MHSR) sa s našimi expertmi dohodlo na spolupráci pri príprave dopytových výziev na podporu sociálnych inovácií a alternatívnych foriem podnikania. Proces bude náročný. Musíme zosúladiť výzvu s novou legislatívou, na príprave ktorej sa podieľali aj experti nášho projektu a s potrebami a spôsobom fungovania sociálnych podnikateľov a inovátorov.

Pre MHSR sme pripravili plán participatívnej tvorby výzvy. Zároveň sme vytvorili priestor, kde experti skúmajú legislatívu, pripravované finančné nástroje a skúsenosti zo zahraničia a pripravujú vstupy pre MHSR. Súčasťou plánu sú podujatia, workshopy, prieskumy a zisťovania, ako aj pracovné skupiny.

Spolu s MHSR a expertmi z prostredia sociálnych inovácií a verejne prospešného podnikania sme zrealizovali sondu (prieskum) do prostredia sociálnych inovátorov na Slovensku, ktorá pomáha MHSR nastavovať kľúčové parametre výzvy.

V súčasnosti experti MNO intenzívne spolupracujú s MHSR na zbere podkladov a dát pre tvorbu výzvy na podporu alternatívnych foriem podnikania, ktorej vyhlásenie je plánované na prelom rokov 2018/2019.

Nefinančné (in-kind) spolufinancovanie vo výzvach OP Ľudské zdroje

V spolupráci s Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny a Centrálnym koordinačným orgánom sme pripravili návrh aplikovania in-kind kofinancovania.

Spracovanie návrhu na in-kind kofinancovanie by bolo náročné bez zapojenia odborníkov na ekonomiku mimovládnych organizácií a na dobrovoľníctvo.

V súčasnosti končia rokovania aj s Ministerstvom financií a dokončovanie podmienok a metodík na strane Ministerstva práce. Po ukončení tohto procesu plánuje Ministerstvo práce v rámci OP Ľudské zdroje vyhlásiť prvú výzvu, ktorá in-kind kofinancovanie umožní.

Participatívne postupy pri príprave výziev: modelový postup a odporúčania

Skúsenosti a informácie zozbierané počas spolupráce s RO/SO na príprave výziev a vedomosti v oblasti participatívnej tvorby verejných politík **sme spracovali do formy modelového postupu pre participatívnu tvorbu výziev.**

Model pomenúva míľniky procesu tvorby výziev a úlohy, ktoré sú s nimi spojené vo vzťahu k zapojeniu cieľových skupín a externých subjektov.

Zo skúseností vyplýva, že **na zamedzenie vzniku konfliktu záujmov je potrebné jasne oddeliť proces získavania podkladov pre prácu na výzve a samotnú prípravu výzvy**, ktorá musí zostať v kompetencii RO/SO. Pre každú časť procesu sú aplikovateľné iné nástroje participácie.

Manažérsky prístup k podpore komplexných tém z EŠIF: výzva pre Slovensko

Experti zapojení do projektu Partnerstvo spracovali prípadové štúdie týkajúce sa synergie a komplementarít medzi operačnými programami a v rámci nich. Ich cieľom bolo ukázať, ako **nedostatočná koordinácia** pri príprave dopytovo orientovaných výziev a národných projektov **môže vytvoriť bariéry pre realizáciu kvalitných komplexných projektov.**

Ukazuje sa, že **dôležitým problémom pri riadení EŠIF je nedostatočná medzirezortná koordinácia** pri príprave a správe výziev a národných projektov. Vznikajú tak situácie, kedy nie je možné efektívne podporiť témy, ktoré svojou povahou presahujú úzko vymedzené hranice operačných programov, či prioritných osí.

Práca s informáciami a zvyšovanie transparentnosti v EŠIF

Poznaj svojho príjemcu: informovanie potenciálnych prijímateľov

ÚSV ROS spolupracoval s RO pre OPEVS a regionálnymi IPC. **Spolu sme zorganizovali sériu desiatich infoseminárov** k vyhláseným výzvam pre MNO, ktoré sa konali vo všetkých krajských mestách. **Hlavným posolstvom pre ministerstvá je, že musia poznať svojich prijímateľov.**

Vďaka aktívnemu informovaniu sme na semináre prilákali takmer 450 účastníkov.

V rámci projektu sme pomohli vytvoriť formát podujatia so silným dôrazom na zrozumiteľnosť informácií a na vytvorenie priestoru pre diskusiu. A naozaj, najviac času na seminároch sme venovali diskusii, v ktorej sa mimovládne organizácie hľadali vo výzve so svojimi nápadiami a zámermi.

Naši experti monitorovali a vyhodnocovali podujatia a zozbierali od účastníkov 250 dotazníkov. Výsledky monitoringu a prieskumu medzi účastníkmi ukázali, že podujatia boli vnímané veľmi pozitívne a pomohli objasniť ciele výzvy a jej podmienky.

Tieto podujatia ukazujú, že **je kľúčové, aby riadiace orgány poznali tých, ktorých plánujú podporiť a sú schopné hovoriť s nimi v jazyku, ktorému rozumejú.**

Tento prístup odporúčame všetkým RO, s ktorými komunikujeme o plánovaní komunikačných aktivít.

Informácie: jednoznačnosť a transparentnosť

Skúsenosť watchdogových organizácií a aktivistov ukázala, že **dostupnosť informácií je kľúčom k verejnej kontrole, ale aj k zlepšeniu vnímania prínosov fondov EÚ verejnosťou.**

Začali sme spoluprácu s RO pre OP Integrovaná infraštruktúra (OPII) o tom, ako prezentovať informácie na webovom sídle operačného programu tak, aby boli jednoznačné, jasne formulované, konzistentné a úplné. Súčasťou diskusie je aj **prepojenie webstránky s registrom Úradu pre verejné obstarávanie (ÚVO)**

a **Centrálnym registrom zmlúv (CRZ)**, ktoré by umožnilo sledovať konkrétne projekty až po zmluvy a s nimi spojené verejné obstarávanie.

V súčasnosti finišujú rokovania s RO OPII o novej podobe a štruktúre zverejňovaných informácií na stránke OPII. Podobný princíp pri práci s informáciami odporúčame aj ostatným RO/SO a sme pripravení s nimi rokovať o štruktúre a obsahu webových stránok OP.

Mali by byť súťažné podklady predmetom verejného pripomienkovania pred spustením obstarávania?

Transparentnosť verejného obstarávania je na Slovensku dlhodobo spochybňovaná, a to predovšetkým pri veľkých zákazkách v doprave a IT sektore. Preto sme spojili nezávislých expertov na verejné obstarávanie a zástupcov watchdogových organizácií s Ministerstvom dopravy a ich najväčšími obstarávateľmi a zorganizovali diskusiu o možnostiach zvýšenia transparentnosti.

V júli sme stretnutím za účasti ÚVO zahájili diskusiu o podobe procesu verejného pripomienkovania súťažných podkladov pred zahájením súťaže. V súčasnosti pracujeme na rámcovom návrhu tohto procesu, ktorý bude základom pre ďalšie rokovania.

V apríli sa na základe nášho podnetu uskutočnil prvý workshop k téme obstarávania, spájajúci riadiaci orgán OPII, obstarávateľov, Úrad pre verejné obstarávanie, zástupcov z radov dodávateľov a expertov zastupujúcich občiansku spoločnosť. Má byť začiatkom stálej platformy pre riešenie problémov v oblasti tendrov a verejných obstarávaní pre projekty v doprave.

Dialóg medzi zainteresovanými stranami má zmysel iba vtedy, ak z neho vziať jasne definované záväzné úlohy.

Mimovládne neziskové organizácie ako prijímatelia fondov EÚ

Naši experti prispeli k tvorbe príručky MNO a fondy EÚ, ktorú pripravilo CKO. Vyriešili sme tému právnych foriem organizácií, ktoré bolo potrebné do publikácie zahrnúť. Zároveň sme zistili, ktoré riadiace orgány reálne uvažujú s podporou MNO, a ktoré ich majú medzi oprávnenými žiadateľmi formálne.

Je však potrebné aktívne informovanie MNO o možnostiach podpory z EŠIF a to isté platí aj pre iných prijímateľov. Vhodným nástrojom sú zriadené IPC, s ktorými by mali RO/SO rozvíjať spoluprácu pri aktívnom informovaní prijímateľov a to **v časovom predstihu pred vyhlásením relevantných výziev.**

Aký je vzťah poskytovateľ – prijímateľ? A aký by mal byť?

Spolu so zástupcami slovenských nadácií, ktoré majú skúsenosť s implementáciou blokových grantov v rámci Nórskeho a Švajčiarskeho finančného mechanizmu, či iných grantových schém sme v rámci projektu začali **diskusiu o tom, akú úlohu má zohrávať poskytovateľ vo vzťahu k žiadateľovi a prijímateľovi.**

Prostredníctvom prípadových štúdií, workshopov a prieskumov chceme preniesť know-how a dobrú prax do prostredia EŠIF v spolupráci s tými riadiacimi orgánmi, ktoré už prejavili iniciatívu a ochotu tento vzťah meniť (MVSR, MŽP, MHSR). **Dôraz pritom je na vzťahu k malým žiadateľom**, ako sú MNO, malé obce, či mikropodnikatelia.

Skúsenosti z prostredia mimo EŠIF, ale aj z niektorých cezhraničných a nadnárodných programov ukazujú, že pre kvalitnú implementáciu projektov je dôležitý otvorený, konštruktívny a rovnocenný vzťah na báze partnerstva. Experti MNO vidia úlohu manažérov RO/SO ako mentorov a nie ako dozorcov.

Musí nastať posun od formálnosti kontroly k reálnemu posudzovaniu účelnosti a efektívnosti a výsledkom. Prijímatelia musia mať možnosť dokázať prínos svojej práce.

Webové stránky EŠIF: ako štát informuje o EŠIF?

Prieskumy užívateľskej prijateľnosti, dostupnosti informácií a prístupnosti webových sídiel operačných programov pre občanov so zdravotným postihnutím, sme skúmali s odborníkmi na dáta, verejnú kontrolu a s odborníkmi na prístupnosť z Únie nevidiacich a slabozrakých SR.

Výsledky analýzy webstránok tiež ukázali výrazné nedostatky v užívateľskej prijateľnosti a chýbajúcich alebo nedostatočných možností pre aktívne odoberanie informácií o implementácii a aktivitách riadiaceho orgánu užívateľmi.

Analýza ukázala, že z hľadiska koncového užívateľa je **system poskytovania informácií o EŠIF nesúrodý, navigácia stránkami je náročná a možnosti pre spracovanie informácií do databáz sú obmedzené. Prístupnosť pre postihnutých občanov je pri hodnotených stránkach nie je zabezpečená**, hodnoty sú pod spodnou hranicou auditnej stupnice.

Možným riešením je zriadenie jednotného prístupového bodu pre EŠIF pre občana alebo aspoň zjednotenie štruktúry a úrovne obsahu webových stránok.

Rovnako je možné **využiť nové IT riešenia pre flexibilné zdieľanie informácií** medzi CKO, RO/SO a ostatnými inštitúciami zodpovednými za riadenie implementácie EŠIF.

Efektívny monitoring EŠIF

Prieskum: Ako vnímajú členovia monitorovacích výborov svoju úlohu pre implementácii EŠIF

Prostredníctvom online formulárov sme zisťovali názory členov monitorovacích výborov na ich postavenie, pôsobenie a kompetencie vo výboroch a na fungovanie výborov ako takých. Prieskumu sa **zúčastnilo takmer 100 členov zo všetkých výborov**. Takmer polovica respondentov uviedla, že má záujem aktívne ovplyvniť implementáciu fondov EÚ.

Vo všeobecnosti možno povedať, že si členovia pred posilnením alebo rozšírením právomocí skôr preferujú zvýšenie efektívnosti vykonávania ich súčasných právomocí a zlepšenie komunikácie medzi nimi a riadiacim orgánom.

Časté želanie bolo aj podieľať sa na tvorbe výziev a mať dostatok informácií o pripravovaných národných projektoch. Podrobné výsledky prieskumu sú dostupné v samostatnej správe.

Štátna pomoc a všeobecný hospodársky záujem

Napriek tomu, že v súčasnosti neexistuje možnosť plošne nastaviť štátnu pomoc pre určitý typ činnosti a právnej formy, je diskusia o verejnej prospešnosti a o spôsobe vykonávania činností vo vzťahu k trhu dôležitou témou pre mimovládne organizácie, či organizácie v pôsobnosti samosprávy.

Máme za sebou skúsenosť zo spolupráce s riadiacim orgánom OP EVS, s ktorým sme spolupracovali pri príprave výzvy pre mimovládne organizácie a zapájali sa do jednaní s PMÚ o aplikovaní pomoci de minimis.

Operačné programy, ako sú OP Ľudské zdroje alebo OP Výskum a inovácie vítajú iniciatívu pravidiel v oblasti štátnej pomoci vyjasniť a našu podporu pri jednaniach s PMÚ o aplikovaní štátnej pomoci na plánované výzvy. **Môžeme tak zlepšiť čerpanie fondov EÚ** v oblastiach ako sú sociálne inovácie, sociálne podnikanie, poskytovanie sociálnych služieb, či vzdelávanie a osвета.

Pre OP Ľudské zdroje sme pripravili návrh kategorizácie služieb vo verejnom hospodárskom záujme, ktoré by mohli byť podporené v režime de minimis so stropom do 500 tisíc EUR, čo zásadne zlepšuje využiteľnosť EŠIF organizáciami poskytujúcimi sociálne služby.

Monitoring národných projektov

Členovia monitorovacích výborov vyjadrili počas obdobia 2014 – 2020 pochybnosti ohľadne prípravy a implementácie národných projektov a procesov schvaľovania zámerov národných projektov. Na základe toho CKO vydalo metodický pokyn, ktorý sprísnil požiadavky na zámery národných projektov.

Napriek tomu skúsenosti z implementácie ukazujú, že je potrebné zvýšiť transparentnosť procesu prípravy a implementácie NP a zvýšiť mieru zapojenia partnerov do týchto procesov.

Experti z radov MNO navrhli, aby:

- **do procesu schvaľovania bola doplnená doložka o participácii**, v ktorej by žiadateľ deklaroval ako do prípravy zapojil relevantných partnerov a zástupcov cieľových skupín;
- **boli zriadené tzv. Rady partnerstva** v národných projektoch, ktoré by plnili funkciu dozornej rady;
- **každý národný projekt musel mať zriadenú vlastnú web stránku**, za ktorú zodpovedá prijímateľ podpory;

Týmto spôsobom sa zvýši transparentnosť prípravy a implementácie NP a povedomie o výsledkoch a výstupoch projektov na verejnosti, ako aj možnosť kontrolovať účelnosť a efektívnosť projektov.

Technické informácie o projekte

Názov projektu:	Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie a monitorovania EŠIF zavádzaním participatívnych postupov
Kód ITMS:	301011N301
Hlavný partner projektu:	Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu
Projektový partner:	Ministerstvo vnútra SR - Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
Obdobie implementácie aktivít:	15.3.2017 – 31.5.2018
Rozpočet projektu:	249 993 EUR
Zdroj financovania:	OPTP (vyzvanie č. OPTP-PO1-SC3-2017-12 vyhlásené 13.2.2017)

Spracoval

Bratislava, máj 2018

Ing. Miroslav Mojžiš, PhD.

Odborný garant ÚSV ROS

Ministerstvo vnútra SR

Mail: miroslav.mojzis@minv.sk

Tel.: 02/509 44 980

Projekt „Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie a monitorovania EŠIF zavádzaním participatívnych postupov“ (ITMS kód: 301011N301) je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov operačného programu Technická pomoc 2014 – 2020, ktorý bol podporený z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.